

TRENDVI INTEGRIRANJA I POLOŽAJ HRVATSKE

INTEGRATION TRENDS AND THE POSITION OF CROATIA

ABSTRACT

Today, many countries motivated by numerous benefits decide to develop mutual collaboration. Trade liberalization, free movement of labour and capital are just some of the advantages of forming integration. The aim of this paper is to analyze integration trends and place Croatia in the context of those trends. A comparative analysis of the convergence level of Croatia and other selected countries (Romania, Bulgaria and Turkey) towards EU has also been conducted using Deka Convergence European Indicator (DCEI). DCEI includes four types of convergence: monetary, fiscal, real and institutional.

JEL: F 15

Keywords: *integration trends, convergence, EU, Croatia*

1. UVOD

U svijetu je primjetan rastući trend regionalnog integriranja. Ciljevi i motivi sklapanja regionalnih sporazuma mogu varirati ali svima je zajedničko smanjivanje barijera trgovini među članicama regionalne integracije i diskriminacija trgovine s drugim zemljama nečlanicama integracije. Glavni ciljevi i motivi regionalnog integriranja su želja da se osigura sigurniji pristup većem tržištu, želja države da se uključi u bolji politički sustav, pritisak globalizacije koji tjera poduzeća i zemlje da traže efikasnost kroz veća tržišta, jaču konkurenciju i pristup stranoj tehnologiji i investicijama, strah od ostajanja postrani dok se ostatak svijeta uključuje u regionalna integriranja i sl.

Ulazak u Europsku uniju strateški je cilj Republike Hrvatske. Pregovori o punopravnom članstvu u EU teku u dvije faze. Prije otvaranja samih pregovora provodi se tzv. *screening*, odnosno analitički pregled usklađenosti zakonodavstva. Nakon *screeninga* otvaraju se pregovori o pojedinim poglavljima pravne stečevine EU (franc. *Acquis communautaire*).

U radu su istraženi novi trendovi integriranja i položaj Hrvatske u odnosu na navedene trendove. Budući da svaka zemlja prije nego pristupi EU mora ostvariti određen stupanj konvergencije, analizirani su kriteriji konvergencije i sposobnost Hrvatske da im se prilagodi. Od iznimne je važnosti za zemlju poput Hrvatske da ima stabilno i konkurentno gospodarstvo koje će

* dr. sc., Asistentica, Ekonomski fakultet Zagreb, e-mail: vbilas@efzg.hr
Članak primljen u uredništvo: 25.09.2007.

imati koristi od širenja tržišta i koje će moći izdržati jaku konkurenciju na tržištu regionalne integracije.

2. TRENDOVI INTEGRIRANJA I HRVATSKA

Trendovi regionalnog integriranja vode stvaranju dubljih integracija. Većina regionalnih integracija, osim liberalizacije trgovine, podrazumijeva i liberalizaciju kretanja proizvodnih faktora rada i kapitala, naravno, ovisno o dubini i samoj prirodi regionalne integracije. Liberalizacija kretanja kapitala gotovo je svugdje prisutna. Trendovi novog regionalizma uključuju: olakšavanje tijekova stranih direktnih investicija kroz uspostavljanje protokola o investiranju i zaštiti, liberalizaciju kretanja rada unutar regionalne integracije, harmonizaciju domaćih poreza, posebno onih od utjecaja na proizvodnju i trgovinu, harmonizaciju makro politika, uključujući monetarnu i fiskalnu politiku kako bi se postigao stabilan makroekonomski okvir unutar regionalne integracije, uključujući koordiniranje politike deviznog tečaja, osnivanje institucija koje bi vodile i olakšavale integriranje, harmonizaciju pravne regulacije tržišta proizvoda i proizvodnih faktora i dr.

Brojni su potencijalni pozitivni i negativni efekti regionalnog integriranja. Maloj zemlji u uvjetima regionalnog integriranja i stvaranja sve više blokova zemalja definitivno bi bilo teško ostati postrani. Međutim, od velike je važnosti imati na umu sve potencijalne pozitivne i negativne efekte. Jako je bitno da je zemlja, ukoliko se odluči za strategiju pripajanja nekoj regionalnoj integraciji trgovinski usko s njom povezana kako bi se smanjili potencijalni troškovi od efekata skretanja trgovine. Ukoliko je efekt skretanja veći od efekta stvaranja trgovine, pozitivni efekti na blagostanje u cijelosti izostaju. Regionalnim integriranjem također nastaju efekti efikasne alokacije proizvodnih faktora, gdje su efekti mobilnosti rada na blagostanje unije slični onima od mobilnosti kapitala, ali distribucijski efekti nisu isti. Razlika je što se zarade od investiranog kapitala u inozemstvu većim dijelom vraćaju u zemlju porijekla kapitala, a zarade radnika u inozemstvu većinom se troše tamo gdje se zarađuju, dakle, u inozemstvu. Javljanje se također efekti na obujam trgovine. Kada se opskrbljenost faktora proizvodnje neke zemlje mijenja uslijed njihovog slobodnog kretanja, mijenja se struktura troškova, kao i potrošnja, jer je narastao neto dohodak. Tu su efekti i na uvjete trgovine na koje inače mala zemlja samostalno ne može utjecati. Ukoliko slobodno kretanje faktora dovodi do porasta uvoza, dolazi i do graničnog rasta uvoznih cijena a carinska unija pogoršava svoje uvjete trgovine, no ukoliko bi slobodno kretanje faktora proizvodnje dovelo do pada uvoza i uvoznih cijena, carinska unija bi poboljšala svoje uvjete trgovine. Kao neposredan rezultat integriranja, nastaju i dinamički efekti integriranja koji ili jačaju ili slabe trenutne, odnosno statičke efekte integriranja. Eliminiranje trgovinskih i investicijskih barijera unutar regije širi tržište, postižući ekonomiju obujma, dolazak jeftinijih dobara i usluga a ulazak stranog kapitala ohrabruje konkurenciju unutar domaćih tržišta što sve utječe na rast produktivnosti. Ulaskom u monetarnu uniju dolazi do eliminiranja nesigurnosti deviznog tečaja koja vodi izjednačavanju kamatnih stopa, uštede transakcijskih troškova konverzije valuta, ali zemlja ostaje bez vlastite monetarne i tečajne politike.

U integraciji s većim i razvijenijim zemljama, mala zemlja bi mogla prosperirati. Primjerice, Crespo-Cuaresma, Dimitz i Ritzberger-Grünwald (2002.) pokazali su u svom istraživanju kako dužina članstva u EU ima značajan pozitivni efekt na ekonomski rast zemalja članica i to relativno viši za siromašnije članice.

Isto tako, liberalizacija kretanja kapitala nudi mogućnost privlačenja stranog kapitala putem stranih direktnih investicija, po mogućnosti ne, kao što je dosad bio slučaj u Hrvatskoj, u kupovinu postojećih poduzeća, već u izgradnju i pokretanje novih kapaciteta i djelatnosti.

Međutim, visoka mobilnost kapitala može rezultirati makroekonomskom nestabilnošću i posebno volatilnijem deviznom tečaju i domaćim kamatnim stopama. Potrebno je postupno otvaranje kapitalnog računa u zemljama u razvoju, odnosno optimalni redosljed liberalizacije. Ograničavanje mobilnosti kratkoročnog kapitala je najbolji način nošenja s razornim efektima naglih promjena u prekograničnim kretanjima kapitala (Edwards i Rigobon, 2005.). Prema ovom stajalištu, dugoročni tijekovi kapitala, a posebno se misli na FDI, općenito su korisni, dok kratkoročna kretanja, koja su često i špekulativna, s druge strane uzrokuju nestabilnost i povećavaju mogućnost pojavljivanja financijskih kriza. U prvom redu pojačavanje kapitalnih kontrola utječe na deprecijaciju deviznog tečaja. Također dolazi do smanjenog priljeva kapitala i do pogoršanja stanja u bilanci plaćanja. Za povratak u ravnotežu potrebno je poboljšanje tekućeg računa i deprecijacija realnog tečaja. Edwards i Rigobon (2005.) analizirali su iskustvo Čilea s uvođenjem kapitalnih kontrola u 1990-im godinama i pokušali istražiti jesu li kapitalne kontrole smanjile ranjivost Čilea na eksterne šokove. Došli su do zaključka kako je pojačavanje kapitalnih kontrola povezano s deprecijacijom nominalnog deviznog tečaja i smanjenjem ranjivosti nominalnog deviznog tečaja na eksterne šokove. Neke su zemlje imale koristi od financijske liberalizacije, dok druge nisu ostvarile viši ekonomski rast ili su čak upale u krizu i recesiju nakon liberalizacije.

Osim slobodnog kretanja kapitala treba imati na umu i sve slobodnije kretanje radne snage i moguć odljev mozgova iz Hrvatske zbog lošijih plaća i uvjeta rada nego u drugim zemljama te kreirati politiku na način da se obrazovana mlada snaga zadržava u domovini ili čak da se privlači i strana radna snaga koja će stvarati veći imigracijski višak.

U regionalnim sporazumima između zemalja s različitom moći pregovora postoji bojazan da bi dublja integracija za male zemlje mogla postati instrumentom izvlačenja svih vrsta koncesija, ne samo u trgovini od strane većih, moćnijih zemalja. Male su zemlje te koje se moraju prilagoditi standardima razvijenih.

3. KONVERGENCIJA HRVATSKE PREMA EUROPSKOJ UNIJI

Što se tiče konvergencije Hrvatske prema EU, najčešće se spominje nominalna konvergencija. Kada govorimo o nominalnim konvergencijskim kriterijima, dvije su skupine kriterija koje Hrvatska treba ispuniti na svom putu prema EMU i prihvatanju eura. Prvu skupinu kriterija nužno je ispuniti kako bi mogla postati članicom EU, a drugu skupinu kriterija je potrebno ispuniti kako bi se priključila Eurozoni, odnosno postala punopravna članica EMU-a.

Radi se o političkim, ekonomskim i pravnim kriterijima iz Kopenhagena kojima su nešto kasnije dodani i administrativni kriteriji iz Madrida. Pod ispunjavanjem političkog kriterija podrazumijeva se da država kandidatkinja prije priključenja Europskoj uniji postigne stabilnost institucija koje jamče demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava i zaštitu manjina. Ekonomski kriterij zahtijeva postojanje djelotvornog tržišnog gospodarstva te sposobnost suočavanja s pritiscima konkurencije na tržištu Europske unije. Pravni kriterij podrazumijeva sposobnost preuzimanja obveza koje proistječu iz članstva, uključujući prihvatanje ciljeva ekonomske i monetarne unije. Administrativni kriterij iz Madrida podrazumijeva stvaranje uvjeta za integraciju prilagodbom vlastitih administrativnih struktura. Uočeno je da je od važnosti uvođenja zakonodavstva EU u nacionalno zakonodavstvo budućih članica još važnija njegova efikasna primjena kroz adekvatne upravne i pravosudne strukture kako ti zakoni ne bi ostali samo mrtvo slovo na papiru (Faulend, Lončarek, Curavić i Šabić, 2005.).

Druga skupina kriterija koje zemlja mora ispuniti kako bi se priključila EMU su kriteriji iz Maastrichta, doneseni 1992. godine. Dakle, oni nisu nužni za priključenje EU, već EMU. To su

kriterij stabilnosti cijena, kriterij državnih financija, kriterij stabilnosti tečaja i kriterij dugoročnih kamatnih stopa.

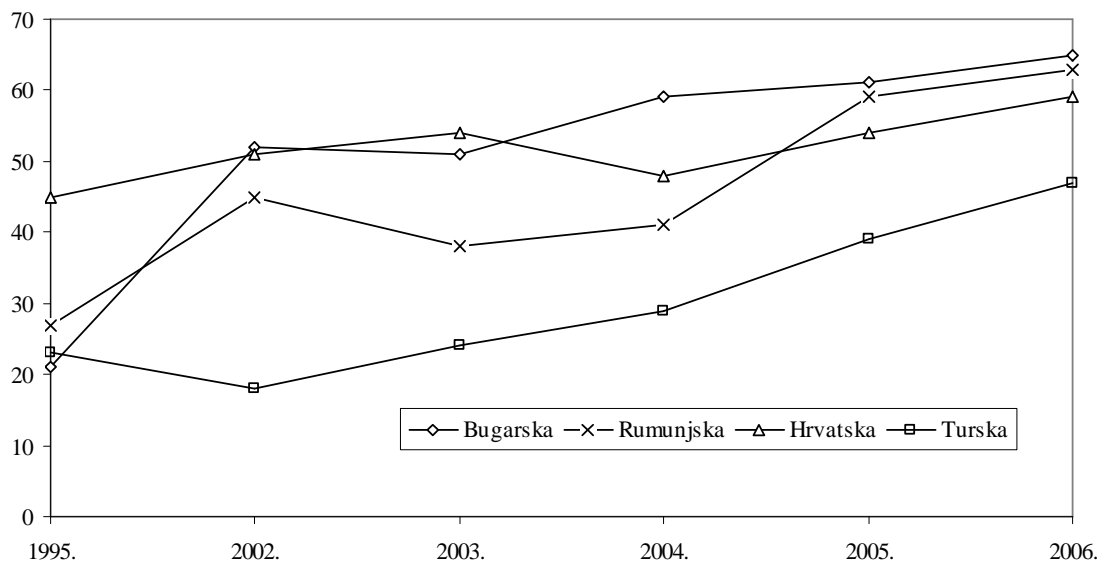
Što se tiče prve skupine kriterija, odnosno kriterija iz Kopenhagena i Madrida, „Mišljenje Europske komisije“ iz 2004. godine je kako se Hrvatska, što se tiče cilja postizanja djelotvornog gospodarstva, može smatrati zemljom u kojoj postoji tržišna ekonomija. Također, Hrvatska je postigla makroekonomsku stabilnost s niskom stopom inflacije, ekonomsku stabilnost i strukturne reforme koje omogućuju djelovanje tržišnih mehanizama. Zaključila je također kako Hrvatska ima relativno kvalitetno obrazovanu radnu snagu i dobru infrastrukturu cestovnog transporta i telekomunikacija, dobro razvijen sektor bankarstva i konkurentnu turističku industriju te da je hrvatsko gospodarstvo već integrirano s onim koje pripadaju EU. Također, Europska komisija je istakla kako je još potrebno unaprijediti djelovanje tržišnih mehanizama; osobito obavljanje poslova u pravosuđu. Ukazala je i na velika administrativna opterećenja kao i nedovršen sustav katastra i zemljišnih knjiga te još uvijek veliku ulogu države u gospodarstvu. Restrukturiranje poduzeća i privatizacija pokazala se sporijom nego što je očekivano i Europska je komisija posebno ukazala na sektore brodogradnje i poljoprivrede koji se moraju modernizirati. Također, Europska komisija je ustvrdila da su potrebne reforme financijskog sustava i sustava socijalne zaštite, kao i javne uprave nisu završene, a financijsko usklađivanje treba se nastaviti. Konačno, mišljenje Europske komisije je kako bi potpuna integracija na jedinstveno tržište i usvajanje pravne stečevine moglo prouzročiti poteškoće brojnim sektorima u borbi s konkurentima na jedinstvenom tržištu. Dakle, Hrvatska još uvijek nije na tom stupnju razvoja i konkurentnosti da bi mogla odolijevati konkurentskim pritiscima iz Europske unije.

Da bi se ispitao stupanj konvergencije Hrvatske prema EU i s drugih aspekata konvergencije, koristit će se DCEI (*Deka Convergence European Indicator*) kao indikator stupnja konvergencije. DCEI uzima u obzir četiri vrste konvergencije: monetarnu, fiskalnu, realnu i institucionalnu. Maksimalna vrijednost DCEI je 100 i ona predstavlja prosječnu vrijednost određenog indikatora za EU. Bitno je napomenuti da se u sklopu monetarne konvergencije promatra stopa inflacije, kamatna stopa, devizni tečaj i stopa rasta kredita. U sklopu fiskalne konvergencije promatra se udjel proračunskog deficita u BDP-u, udjel osobne potrošnje u BDP-u, udjel javnog duga u BDP-u i udjel vanjskog duga u BDP-u. U sklopu realne konvergencije promatra se BDP *per capita*, udjel poljoprivrede u BDP-u, stopa nezaposlenosti te udjel trgovine s EU u ukupnoj trgovini. U sklopu institucionalne konvergencije promatra se uspješnost politike, institucije bankarskog sektora, uspostava pravne države te razina pregovora s EU-om do koje je neka zemlja došla. Uzimajući u obzir navedenih 15 pokazatelja konstruiran je ukupni DCEI na temelju *scoring* modela tako da se u jednom indikatoru može iskazati ukupna konvergencija neke zemlje prema prosjeku EU-15.

Provedena je komparativna analiza Hrvatske i ostalih zemalja koje pretendiraju učlanjenju u EU: Bugarske, Rumunjske i Turske prema ovom indikatoru. Na grafikonu 1 prikazano je kretanje DCEI-a za razdoblje 1995. - 2006. za ove zemlje.

Grafikon 1.

DCEI u Hrvatskoj, Bugarskoj, Rumunjskoj i Turskoj 1995. - 2006.

Izvor: Deka Bank Data Base, Deka Bank Deutsche Girozentrale, Frankfurt/Main
<http://www.dekabank.de>, 2006.

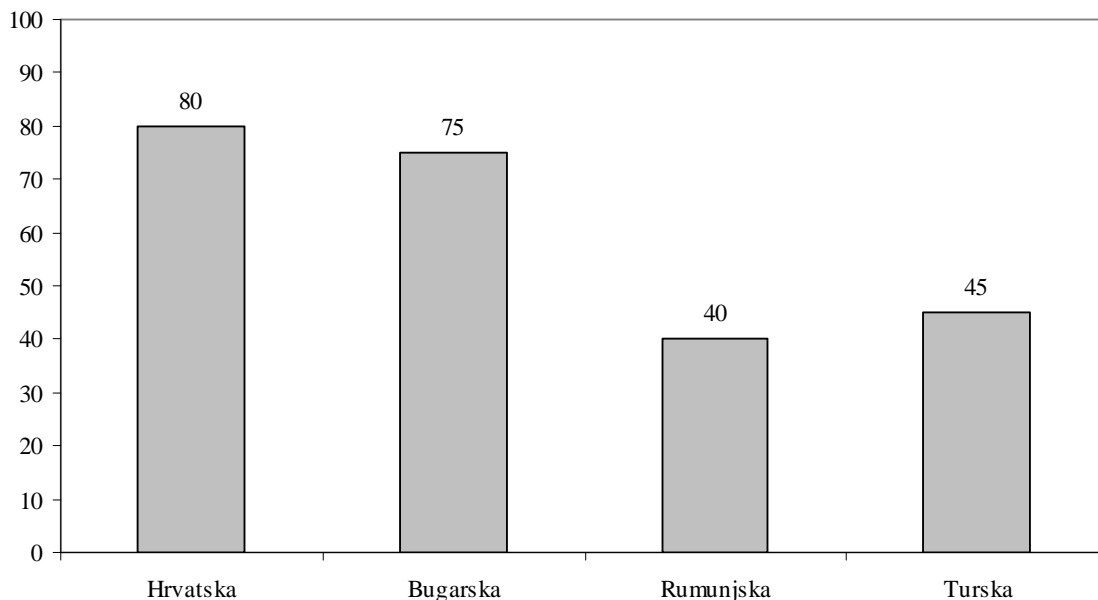
Iz grafikona 1 vidljivo je kako Hrvatska na kraju promatranog razdoblja zaostaje za Bugarskom i Rumunjskom, dok je početkom promatranog razdoblja bila na istom stupnju konvergencije kao i Bugarska te prednjačila nad Rumunjskom.

Također je vidljivo kako je Hrvatska imala najviši stupanj konvergencije od promatranih zemalja 2003. godine, ali je 2004. godine pao, tako da su i Bugarska i Rumunjska prešle Hrvatsku nakon toga ostvarujući više stupnjeve konvergencije. Stupanj konvergencije Turske također ubrzano raste pa je za očekivati da će se i Turska uskoro približiti Hrvatskoj, isto tako Rumunjska Bugarskoj.

Slijedi analiza pojedine vrste konvergencije unutar DCEI-a 2006. godine. Na grafikonu 2 nalazi se analiza monetarne konvergencije po zemljama.

Grafikon 2.

Monetarna konvergencija u Hrvatskoj, Bugarskoj, Rumunjskoj i Turskoj 2006. godine

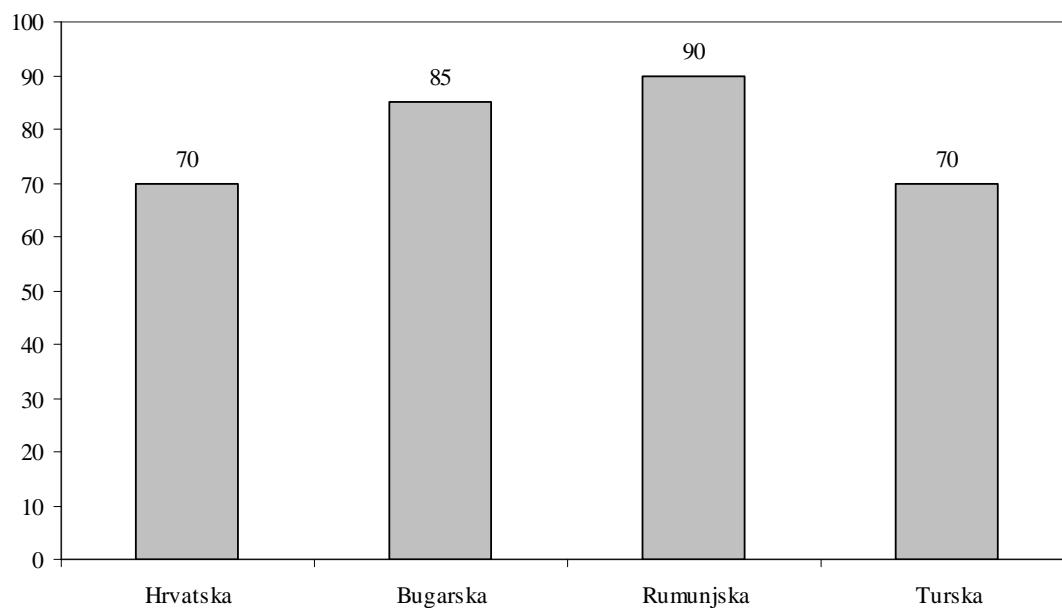
Izvor: Deka Bank Data Base, Deka Bank Deutsche Girozentrale, Frankfurt/Main
<http://www.dekabank.de>, 2006.

Hrvatska od promatranih zemalja ima najviši stupanj monetarne konvergencije i ostvaruje 80 bodova od ukupno mogućih 100 koji ujedno predstavljaju i prosječnu razinu promatranih indikatora za EU-15. Monetarna konvergencija uzima u obzir stopu inflacije, kamatnu stopu, devizni tečaj te stopu rasta kredita. 2005. godine Hrvatska je imala 3,3% inflaciju dok je prosječna stopa inflacije za EU iznosila 2,2%. Hrvatska ostvaruje visoki stupanj monetarne konvergencije iz razloga jer je politika tečaja snažno usmjerena na održavanje stabilnosti nominalnog tečaja..

Na grafikonu 3 prikazana je fiskalna konvergencija Hrvatske, Bugarske, Rumunjske i Turske.

Grafikon 3.

Fiskalna konvergencija u Hrvatskoj, Bugarskoj, Rumunjskoj i Turskoj 2006. godine

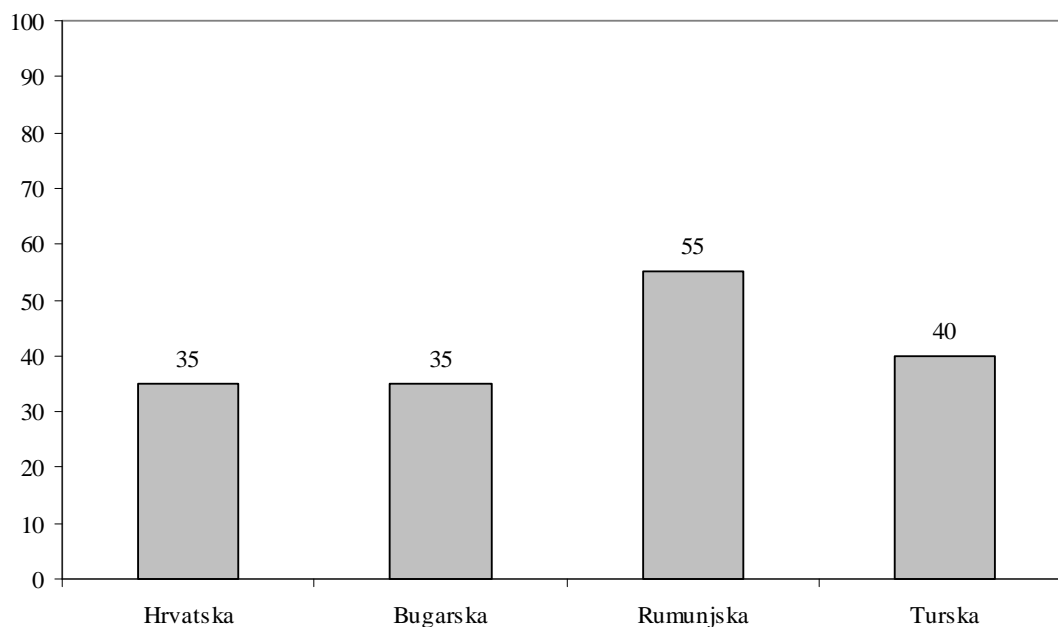
Izvor: Deka Bank Data Base, Deka Bank Deutsche Girozentrale, Frankfurt/Main
<http://www.dekabank.de>, 2006.

Što se tiče fiskalne konvergencije, promatrane zemlje pokazuju znatno bolje rezultate nego kod analize monetarne konvergencije. Najviši stupanj konvergencije prema EU-15 ima Rumunjska, čak 90 bodova, zatim Bugarska s 85 bodova, dok je Hrvatska izjednačena s Turskom na 70 ostvarenih bodova, iz čega je vidljivo kako Hrvatska, što se tiče ostvarenog stupnja fiskalne konvergencije, zaostaje za Rumunjskom i Bugarskom.

Na grafikonu 4 prikazana je realna konvergencija odabranih zemalja koja uzima u obzir BDP *per capita*, udjel poljoprivrede u BDP-u, stopu nezaposlenosti te udjel trgovine s EU-om u ukupnoj trgovini. Dobiveni rezultati za promatrane zemlje su prilično razočaravajući.

Grafikon 4.

Realna konvergencija u Hrvatskoj, Bugarskoj, Rumunjskoj i Turskoj 2006. godine

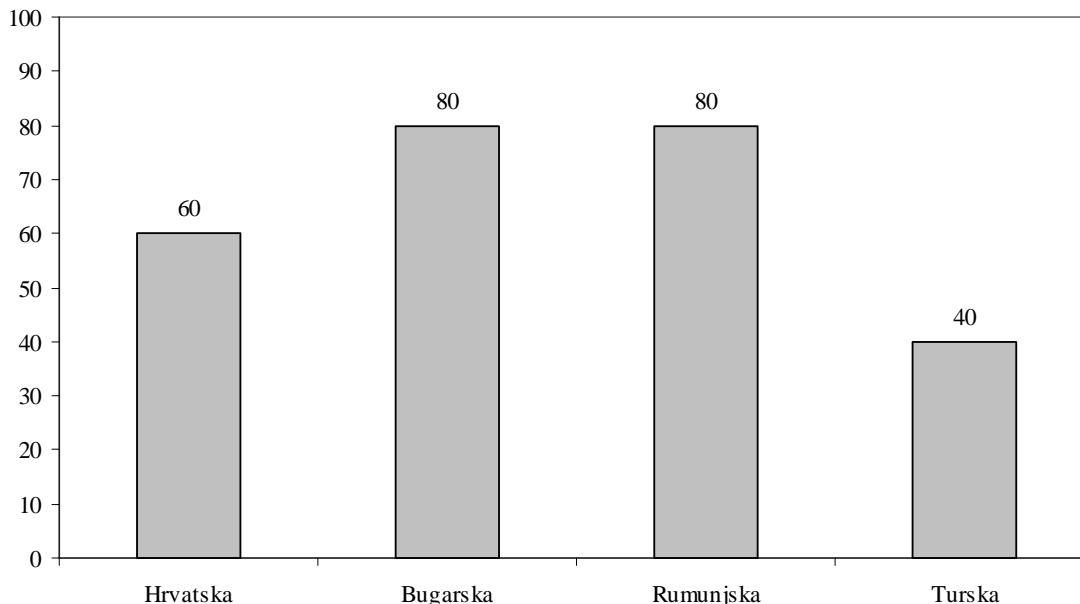

Izvor: Deka Bank Data Base, Deka Bank Deutsche Girozentrale, Frankfurt/Main
<http://www.dekabank.de>, 2006.

Na najvišem stupnju je iznenađujuće Rumunjska s 55 bodova, na drugom je mjestu opet iznenađujuće Turska sa 40 bodova dok su Hrvatska i Bugarska na zadnjem mjestu s 35 bodova. Vidljivo je da Hrvatska, Bugarska, Rumunjska i Turska još uvijek znatno zaostaju u konvergenciji prema EU-15. Hrvatska ima vrlo visoku stopu nezaposlenosti 12,7% 2005. godine (HNB), dok je prosječna za EMU iste godine 8,6%, a EU 8,7%. Također je visok udjel poljoprivrede u BDP-u, a BDP *per capita* za 2005. godinu iznosi 6972 eura što je svega 30% prosječne vrijednosti BDP-a *per capita* EU-25 i 74% BDP-a *per capita* novih članica EU u istoj godini. Udjel trgovine s EU-om u ukupnoj trgovini je visok. Grafikon 5 prikazuje institucionalnu konvergenciju promatranih zemalja.

Grafikon 5.

Institucionalna konvergencija u Hrvatskoj, Bugarskoj, Rumunjskoj i Turskoj 2006. g.

Izvor: Deka Bank Data Base, Deka Bank Deutsche Girozentrale, Frankfurt/Main
<http://www.dekabank.de>, 2006.

U institucionalnoj konvergenciji prednjače Bugarska i Rumunjska s 80 bodova, zatim slijedi Hrvatska sa 60 bodova i Turska na posljednjem mjestu sa 40 bodova. Može se zaključiti kako ove zemlje najgore stoje što se tiče realne konvergencije, a najbolje što se tiče fiskalne konvergencije, te da promatrane zemlje nisu još uvijek na dovoljnom stupnju konvergencije prema EU. Hrvatsku su po stupnju ostvarene konvergencije prešle i Bugarska i Rumunjska, mada je 2003. godine imala najviši stupanj ostvarene konvergencije koji pokazuje trend rasta, ali stupnjevi konvergencije Bugarske i Rumunjske rasli su brže. Turska, također, konvergira ubrzano i uskoro se može očekivati njeno približavanje.

Kako bi se osigurala konvergencija prema EU, postoji velika potreba za ubrzanjem gospodarskog razvoja i izvozne orijentacije, a time bi se formirala nova gospodarska struktura i postigla unutarnja i vanjska ravnoteža. U razdoblju prilagodbe kriterijima konvergencije potrebno je na odgovarajući način zaštititi i poticati domaće gospodarstvo dok ne dođe do onog stupnja razvoja, odnosno dok ne ojača dovoljno da izdrži udare koji mu predstoje na zajedničkom tržištu i dok ne bude konkurentno ostalim članicama Unije.

Nedovoljna konvergencija ozbiljan je problem koji čini tranziciju ka monetarnoj uniji mnogo rizičnijom za same zemlje. Što zemlja dosegne viši stupanj konvergencije, više će koristi imati od same integracije, više će joj odgovarati zajednička politika i manje će biti podložna nepovoljnim utjecajima zajedničke politike, kao i eventualnim vanjskim šokovima. Potrebne su visoke i održive stope rasta kako bi se osigurala konvergencija prema EU i maksimizirane koristi od priključenja ovoj regionalnoj integraciji.

4. ZAKLJUČAK

Maloj otvorenoj zemlji u uvjetima regionalnog integriranja teško je ostati izvan tih procesa. Ono što je od iznimne važnosti za zemlju poput Hrvatske koja se odlučila za strategiju priključenja regionalnoj integraciji je stabilno i konkurentno gospodarstvo koje će imati koristi od širenja tržišta i koje će moći izdržati jaču konkurenciju na tržištu regionalne integracije. Visoka mobilnost kapitala može rezultirati makroekonomskom nestabilnošću i posebno volatilnijem deviznom tečaju i domaćim kamatnim stopama. Liberalizacija kretanja kapitala također nudi mogućnost privlačenja stranog kapitala putem stranih direktnih investicija, ne kao što je dosad bio slučaj u kupovinu postojećih poduzeća, već u izgradnju i pokretanje novih kapaciteta i djelatnosti. Uočeno je i sve slobodnije kretanje radne snage te je potrebno provoditi adekvatne politike vezano uz mogući odljev ili priljev radne snage. Potrebno je imati na umu sve potencijalne pozitivne i negativne efekte regionalnog integriranja i pokušati na temelju tih saznanja ostvariti veće koristi od istog. U regionalnim integracijama između zemalja s različitim moći pregovora, također, postoji bojazan da bi dublja integracija za male zemlje mogla postati instrument izvlačenja svih vrsta koncesija, ne samo u trgovini od strane većih, moćnijih zemalja.

Strateški cilj Hrvatske je ulazak u EU, odnosno priključenje ovoj regionalnoj integraciji kojoj i geografski gravitiramo i s kojom bi imali najviše koristi od regionalnog integriranja s obzirom na trgovinsku povezanost. Kao zemlja koja je ostvarila status kandidatkinje, Hrvatska mora ispuniti niz konvergencijskih kriterija kako bi ostvarila učlanjenje. Provedena je komparativna analiza između Hrvatske i ostalih zemalja koje pretendiraju učlanjenju u EU: Bugarske, Rumunjske i Turske putem DCEI indikatora ukupne konvergencije kako bismo Hrvatsku, što se tiče razvoja i konvergencije, mogli bolje smjestiti u kontekst novih članica EU i ostalih zemalja zainteresiranih za ulazak u ovu regionalnu integraciju. Hrvatska je 2003. godine imala najviši stupanj ostvarene konvergencije (54 boda od 100) koji pokazuje trend rasta, ali stupnjevi konvergencije Bugarske i Rumunjske rasli su brže tako da su 2006. godine ove dvije zemlje prešle Hrvatsku; Bugarska sa 65 bodova i Rumunjska sa 63 boda, dok je Hrvatska imala 59 bodova. Također, Turska konvergira ubrzano i uskoro se može očekivati i njeno približavanje. Hrvatska je ostvarila relativno dobre rezultate vezano uz ostvarivanje monetarne konvergencije (80 bodova), fiskalne konvergencije (70 bodova) i institucionalne konvergencije (60 bodova), ali što se tiče realne konvergencije, rezultati su poražavajući – svega 35 bodova po čemu je izjednačena s Bugarskom, dok Turska ima 40, a Rumunjska je na prvom mjestu sa 55 ostvarenih bodova. Vidljivo je kako potencijalne članice EU znatno zaostaju za članicama EU-15. Hrvatska ima vrlo visoku stopu nezaposlenosti 12,7% 2005. godine, dok je prosječna za EMU iste godine 8,6%, a EU 8,7%. Također je visok udjel poljoprivrede u BDP-u, a BDP *per capita* za 2005. godinu iznosi 6972 eura što je svega 30% prosječne vrijednosti BDP-a *per capita* EU-25 i 74% BDP-a *per capita* novih članica EU u istoj godini. Udjel trgovine s EU u ukupnoj trgovini je relativno visok što „izvlači“ indikator realne konvergencije

Zaključno, Hrvatska s ovako izraženim niskim stupnjem konvergencije i s ovako nekonkurentnim gospodarstvom ne može iskoristiti potencijalne koristi od priključenja EU. Budući da Hrvatska još nije na dovoljnom stupnju konvergencije da može izdržati udare i pritisak konkurencije na zajedničkom tržištu, bit će potrebno na odgovarajući način zaštititi i poticati domaće gospodarstvo dok ne dođe do onog stupnja razvoja da izdrži konkurentski pritisak. Samo priključenje EU neće donijeti blagostanje. Iskustvo slabije razvijenih zemalja koje su se ranije priključile EU pokazuje da trgovinska integracija omogućava početni uzlet gospodarstva i

povećanje stope rasta koja se kasnije smanjuje i održava na nekom prosjeku regije što je nedovoljno da bi slabije razvijene zemlje sustigle razvijenije (Fratzcher i Bussiere, 2004.). Što zemlja dosegne viši stupanj konvergencije, više će koristi imati od same integracije, više će joj odgovarati zajednička politika i manje će biti podložna nepovoljnim utjecajima zajedničke politike, kao i eventualnim vanjskim šokovima.

LITERATURA

- Baldwin, R., Venables, A. J., (2004.), Regional Economic Integration, http://hei.unige.ch/~baldwin/AcademicPapers/AcademicPaperFiles/Baldwin_Venables_Handbook.pdf
- Bilas, V. (2005.), Konvergencija tranzicijskih zemalja prema Europskoj uniji, Ekonomski pregled, godina 56, broj 3-4, str. 221.-239.
- Bilas, V., (2006.), Analiza integracijskih trendova u svijetu i položaj Hrvatske, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet Zagreb.
- Crespo-Cuaresma, J., Dimitz, M. A., Ritzberger-Grünwald, D., (2002.), Growth, Convergence and EU membership, Oesterreichische Nationalbank, Working Paper 62.
- Crespo-Cuaresma, J., Fidrmuc, J., Silgoner, M. A., (2004.), Exchange Rate Developments and Fundamentals in Four EU Accession and Candidate Countries: Bulgaria, Croatia, Romania and Turkey, Oesterreichische Nationalbank, Focus on European Economic Integration 2/2004, http://www.oenb.at/de/img/feei_2004_2_special_focus_4_tcm14-25040.pdf
- Edwards, S., Rigobon, R., (2005.), Capital Controls, Exchange Rate Volatility and External Vulnerability, National Bureau of Economic Research Working Paper 11434, <http://www.nber.org/papers/w11434>
- Ellison, D., L., (2001.), CEEC Prospects for Convergence: A Theoretical and Historical Overview, <http://fesportal.fes.de/pls/portal30/docs/FOLDER/POLITIKANALYSE/COHELLISON.PDF>
- Europska komisija (2004.), Mišljenje o zahtjevu Republike Hrvatske za članstvo u Europskoj uniji. http://www.mvpei.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/040420_avis.pdf
- Faulend, M., Lon_arek, D., Curavi_, I., Šabi_, A., (2005), Kriteriji Europske unije s posebnim naglaskom na ekonomske kriterije konvergencije – Gdje je Hrvatska?, Hrvatska narodna banka, Pregledi P-19. <http://www.hnb.hr/publikac/pregledi/p-019.pdf>
- Fratzcher, M., Bussiere, M., (2004.), Financial Openness and Growth: Short-Run Gain, Long-Run Pain?, European Central Bank, Working Paper No. 348, <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp348.pdf>
- Kaitila, V., (2004.), Convergence of Real GDP per capita in the EU15 – How do the accession countries fit in?, ENEPRI Working Paper No. 25., January.
- Kohler H., Wes M., (1999), Implications of the euro for the integration process of the transition economies in central and eastern Europe, EBRD, Working paper No. 38.
- Venables, A., (1999.), Regional Integration Agreements: a Force for Convergence or Divergence?, World Bank Working Paper 2260.

TRENDovi INTEGRIRANJA I POLOŽAJ HRVATSKE

SAŽETAK

U svijetu je sve izraženiji trend regionalnog integriranja. Sklapanje sporazuma međusobne suradnje među zemljama motivirano je brojnim pogodnostima koje im takve integracije donose. Pored trendova liberalizacije trgovine, liberalizira se i kretanje proizvodnih faktora kapitala i rada. U radu se analizira položaj Hrvatske u kontekstu prisutnih trendova integriranja. S obzirom da je strateški cilj Hrvatske priključenje EU, provedena je i komparativna analiza konvergencije Hrvatske i odabranih zemalja (Rumunjska, Bugarska i Turska) prema EU putem Dekla Convergence European Indicator (DCEI) koji uzima u obzir četiri vrste konvergencije: monetarnu, fiskalnu, realnu i institucionalnu konvergenciju.

JEL: F 15

Ključne riječi: trendovi integriranja, konvergencija, EU, Hrvatska